

Starptautiskās zinātniskās konferences

**Symbolisms Eiropā un
Baltijas nāciju identitāte**
tēzes

Abstracts of the International Scientific Conference

**Symbolism in Europe and
the Identity of the Baltic Nations**

Starptautiskās zinātniskās konferences
Simbolisms Eiropā un Baltijas nāciju identitāte tēzes

Abstracts of the International Scientific Conference
Symbolism in Europe and the Identity of the Baltic Nations

Projekta vadītāja / Project manager **Ginta Gerharde-Upeniece**

Projekta asistente / Project assistant **Ieva Rosne**

Latviešu valodas redaktore / Latvian language editor **Māra Ņikitina**

Angļu valodas redaktore / English language editor **Iveta Boiko**

Tulkotāja latviešu un angļu valodā / English and Latvian translation **Stella Pelše**

Tulkotāja franču valodā / French translation **Dita Podskočija**

Komunikācija / Communications **Luīze Mizga, Nataļja Sujunšalijeva**

Dizains / Design **SIA Ringsel**

Atbalsta / Supported by

Latvija
100

Autortiesības / Copyright

© Latvijas Nacionālais mākslas muzejs / © Latvian National Museum of Art

Izdevējs / Publisher

Latvijas Nacionālais mākslas muzejs / Latvian National Museum of Art

Johans Valters. *Zemnieku meitene*. Ap 1904. Latvijas Nacionālais mākslas muzejs

Johann Walter. *Peasant girl*. Ca.1904. Latvian National Museum of Art

ISBN 978-9934-538-38-4

SATURS / CONTENTS

IEVADVĀRDI / INTRODUCTION.....5 Ginta Gerharde-Upeniece	5
PROGRAMMA	6
PROGRAMME	8
Latvijas simbolisma specifikas un robežu jautājumi..... 10 Questions about Specifics and the Borderline of Latvian Symbolism..... 11 Eduards Kļaviņš	10 11
Sociālo reformu un modernā laikmeta simboli Rīgas vēlā jūgendstila perioda arhitektūras dekorā ..... 12 Symbols of Social Reforms and the Modern Era in the Décor of Late Art Nouveau Architecture in Riga..... 13 Silvija Grosa	12 13
Rīgas mākslas dzīves panorāma atskatā un perspektīvā no 1910. gada stalažām..... 14 The Skyline of Art Life in Riga: A Retrospective and Prospective View from the Scaffolding of 1910 ..... 15 Kristiāna Ābele	14 15
Zviedru simbolisma māksla 19.–20. gadsimta mijas izstādēs un mūsdienās: Ietvaru paplašināšana un precizēšana..... 16 To Broaden and Define the Scope of Swedish Symbolist Art: Its Representation in Exhibitions at the Turn of the 20th Century and Today..... 17 Daniels Pricis (<i>Daniel Prytz</i>)	16 17
Simbolisma motīvi Ferdinanda Ruščica grafiskajā dizainā ..... 18 Symbolic Motifs in Ferdynand Ruszczyć's Graphic Design ..... 19 Alge Andrjūlīte (<i>Algė Andriulytė</i>)	18 19
Reliģiskie motīvi Mikaloja Konstantīna Čurļoņa mākslā..... 20 Religious Motifs in Mikalojus Konstantinas Čiurlionis's Art ..... 21 Vaiva Laukaitiene (<i>Vaiva Laukaitienė</i>)	20 21
<i>Melna čūska miltus mala: Janis Rozentāls starp nacionālo un eiropeisko Latvijas simbolismā 19.–20. gadsimta mijā ..... 22 Black Serpent Grinding Flour: Janis Rozentāls, Caught between National and European Trends in Latvian Symbolism at the Turn of the 20th Century..... 23 Aija Brasliņa</i>	22 23
Janis Rozentāls (1866–1916). <i>Pēc pirmajiem gaiļiem.</i> Veltījums <i>Rūķa</i> dibināšanas (19.(31).01.1891.) simt trīsdesmitajai gadskārtai un Jaņa Rozentāla atcerēm 2021. gadā ..... 24 Janis Rozentāls (1866–1916). <i>After the Cockerow.</i> Dedication to the 130th Anniversary (19(31).01.1891) of the Artists' Group <i>Rūķis</i> and Commemoration of Janis Rozentāls in 2021 ..... 25 Edvarda Šmite	24 25

Postsimbolisms un jaunās paaudzes mākslinieku radošie meklējumi.....	26
Post-Symbolism and the Creative Search of the New Generation of Artists.....	27
Dace Lambergā	
Latvija un latvieši skatā no Francijas	28
Latvia and Latvians as Seen from France	29
Īvs Plasro (<i>Yves Plasseraud</i>)	
Latvijas izstādes Francijā kā diplomātijas instruments	30
Latvian Exhibitions in France: Diplomatic Media.....	31
Suzanna Puršjē-Plasro (<i>Suzanne Pourchier-Plasseraud</i>)	
Kas te tik nepieradināts?	
Projekta <i>Baltijas simbolisms</i> sinerģija un rezonanse.....	32
What is So Wild Here? Synergy and Resonance of the Project <i>Symbolism in the Art of the Baltic States</i>	33
Ginta Gerharde-Upeniece	
PAR AUTORĪEM	34
ABOUT THE AUTHORS	38

IEVADVĀRDI / INTRODUCTION

Noslēdzot Baltijas simbolisma projekta prezentāciju Rīgā, varam secināt, ka tā realizācijas gaitā mēs esam savā veidā izredzētie, jo kā vienota komanda spējam pievērst uzmanību Baltijas valstīm ne tikai kultūras, bet arī politiskajā un diplomātiskajā līmenī. Mēs esam devuši savu ieguldījumu, atklājot Baltiju Francijai un Eiropai un vienlaikus pierādot paši sev, ka spējam kopā piepildīt jaudīgas idejas. Orsē muzeja prezidente Lorānsa Dekāra (*Laurence des Cars*) vairākkārt atgādināja, ka Eiropa ir vienota ne tikai politikā, bet arī kopīgu kultūras vērtību radīšanā. Projekta īstenošana pierādīja, ka arī mazzināmās Baltijas mākslinieku devums līdzās pasaulē pazīstamu meistarību darbiem pieder pie vienotā Eiropas kultūras mantojuma.

Ginta Gerharde-Upeniece

As we bring the presentation of the project of Baltic Symbolism to a conclusion back here in Riga, we may consider that this, too, is a privileged opportunity, because our united team has succeeded in drawing attention to the Baltic States not only at the cultural but also at the political and diplomatic level, attracting the interest of visitors to the exhibition in Paris, Tallinn, Vilnius and Riga. We have helped France and Europe discover the Baltic, at the same time demonstrating to ourselves a capacity for jointly realising such ambitious ideas. Laurence des Cars has emphasised repeatedly that Europe is united not only politically but also in the creation of common cultural values. Because of this conviction it was possible to demonstrate that, alongside the work of well-known masters, the contribution of artists from the little-known Baltic forms part of Europe's common cultural heritage.

Ginta Gerharde-Upeniece

PROGRAMMA

Starptautiskā zinātniskā konference

Simbolisms Eiropā un Baltijas nāciju identitāte

Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, Rīga, Latvija

29.04.2021., tiešsaiste

- 10.00–10.30**   **Konferences atklāšana**
Latvijas Nacionālā mākslas muzeja direktore Māra Lāce,
Latvijas Valsts prezidents Egils Levits,
Francijas Republikas vēstniece Latvijā Aurelija Ruajē-Gunēna,
Latvijas Republikas kultūras ministrs Nauris Puntulis.
- 10.30–12.00**   **1. sesiju vada Dr. art. Ginta Gerharde-Upeniece**
Prof. emeritus, Dr. habil. art. Eduards Kļaviņš,
Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts,
Latvijas Mākslas akadēmija, Rīga, Latvija.
Latvijas simbolisma specifikas un robežu jautājumi.

Prof., Dr. art. Silvija Grosa, Latvijas Mākslas akadēmija,
Rīga, Latvija.
Sociālo reformu un modernā laikmeta simboli
Rīgas vēlā jūgendstila perioda arhitektūras dekorā.

Dr. art. Kristiāna Ābele, Latvijas Mākslas akadēmijas
Mākslas vēstures institūts, Rīga, Latvija.
Rīgas mākslas dzīves panorāma atskatā un perspektīvā
no 1910. gada stalažām.

Diskusijas.
- 12.00–12.15**   **Pārtraukums**
- 12.15–14.15**   **2. sesiju vada Dr. art. Silvija Grosa**
Mg. art. Daniels Prics, Nacionālais muzejs, Stokholma, Zviedrija.
Zviedru simbolisma māksla 19.–20. gadsimta mijas izstādēs
un mūsdienās: Ietvaru paplašināšana un precizēšana.

Dr. art. Alge Andriulīte, Lietuvas Nacionālais
mākslas vēstures muzejs, Viļņas Mākslas akadēmijas
Mākslas pētniecības institūts, Viļņa, Lietuva.
Simbolisma motīvi Ferdinanda Ruščica grafiskajā dizainā.

Mg. art. Vaiva Laukaitiene, M. K. Čurļoņa Nacionālais
mākslas muzejs, Kauņa, Lietuva.
Reliģiskie motīvi Mikaloja Konstantīna Čurļoņa mākslā.

Dr. art. Aija Brasliņa, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs,
Rīga, Latvija.
Melna čūska miltus mala: Janis Rozentāls starp nacionālo
un eiropēisko Latvijas simbolismā 19.–20. gadsimta mijā.

Diskusijas.

- 14.15–15.00 Pārtraukums
- 15.00–17.00 **3. sesiju vada Dr. art. Aija Brasliņa**
Dr. h. c. art. Edvarda Šmite, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs,
Rīga, Latvija.
Janis Rozentāls (1866–1916). Pēc pirmajiem gaiļiem.
Veltījums Rūķa dibināšanas (19. (31.)01.1891.)
simt trūdēsmītajai gadskārtai un Jaņa Rozentāla atcerēm 2021. gadā.
- Dr. art. Dace Lamberga, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs,
Rīga, Latvija.
Postsimbolisms un jaunās paaudzes mākslinieku radošie meklējumi.
- Dr. iur. Īvs Plasro, Baltijas reģiona vēstures pētniecības eksperts
Francijā, Parīze, Francija.
Latvija un latvieši skatā no Francijas.
- Dr. hist. Suzanna Puršjē-Plasro, neatkarīga pētniece,
Parīze, Francija.
Latvijas izstādes Francijā kā diplomātijas instruments.
- Dr. art. Ginta Gerharde-Upeniece, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs,
Rīga, Latvija.
Kas te tik nepierādīnāts?
Projekta Baltijas simbolisms sinerģija un rezonanse.
- Diskusijas.

Konferences noslēgums

- 17.00–18.00 Guntars Godiņš.
Tēlu simbolisms senajās igauņu tautasdziesmās
un eposā Kalevdēls (2021. gada 18. janvāra ieraksts).
- 18.00–19.00 Orests Silabriedis.
Mūzika un simbolisms: mēness, orbīdejas sapnis un asaru ezers
(2021. gada 21. janvāra ieraksts).

PROGRAMME

International Scientific Conference

Symbolism in Europe and the Identity of the Baltic Nations

Latvian National Museum of Art, Riga Latvia

29.04.2021, online

10.00–10.30

Conference opening

Māra Lāce, Director of the Latvian National Museum of Art,

Egils Levits, President of Latvia,

Aurélie Royet-Gouni, Ambassador of France to the Republic of Latvia,

Nauris Puntulis, Minister of Culture of the Republic of Latvia.

10.30–12.00

Session 1, moderated by Dr. Ginta Gerharde-Upeniece

Prof. emeritus, Dr. habil. art. Eduards Kļaviņš,

Institute of Art History of the Art Academy of Latvia,

Riga, Latvia.

Questions about Specifics and the Borderline of Latvian Symbolism.

Prof. Dr. Silvija Grosa, Art Academy of Latvia,

Riga, Latvia.

Symbols of Social Reforms and the Modern Era

in the Décor of Late Art Nouveau Architecture in Riga.

Dr. Kristiāna Ābele, Institute of Art History
of the Art Academy of Latvia,

Riga, Latvia.

The Skyline of Art Life in Riga: A Retrospective and

Prospective View from the Scaffolding of 1910.

Discussion

12.00–12.15

Break

12.15–14.15

Session 2, moderated by Prof. Dr. Silvija Grosa

MA Daniel Prytz, Nationalmuseum, Stockholm, Sweden.

To Broaden and Define the Scope of Swedish Symbolist Art:

Its Representation in Exhibitions at the Turn of the 20th Century and Today.

Dr. Algė Andriulytė, The Lithuanian National Museum of Art,

Institute of Art Research of Vilnius Academy of Arts,

Vilnius, Lithuania.

Symbolic Motifs in Ferdynand Ruszczyk's Graphic Design.

MA Vaiva Laukaitiene, M.K. Čiurlionis National Museum of Art,
Kaunas, Lithuania.

Religious Motifs in Mikalojus Konstantinas Čiurlionis's Art.

Dr. Aija Brasliņa, Latvian National Museum of Art, Riga, Latvia.

Black Serpent Grinding Flour: Janis Rozentāls,

Caught between National and European Trends in Latvian

Symbolism at the Turn of the 20th Century.

Discussion

- 14.15–15.00   **Break**
- 15.00–17.00   **Session 3, moderated by Dr. Aija Brasliņa**
 Dr. h. c. art. Edvarda Šmite, Latvian National Museum of Art,
 Riga, Latvia.
Janis Rozentāls (1866–1916). After the Cockcrow.
Dedication to the 150th Anniversary of the Artists' Group Rūķis
(19 (31).01.1891) and Commemoration of Janis Rozentāls in 2021.
- Dr. Dace Lambergā, Latvian National Museum of Art,
 Riga, Latvia.
Post-Symbolism and the Creative Search of the New Generation of Artists.
- Dr. jur. Yves Plasseraud, expert in Baltic region history,
 Paris, France.
Latvia and Latvians as Seen from France.
- Dr. Suzanne Pourchier-Plasseraud, independent researcher,
 Paris, France.
Latvian Exhibitions in France: Diplomatic Media.
- Dr. Ginta Gerharde-Upeniece, Latvian National Museum of Art,
 Riga, Latvia.
What is So Wild Here? Synergy and Resonance of the Project
Symbolism in the Art of the Baltic States.
- Discussion

Conclusion of the Conference

- 17.00–18.00   Guntars Godiņš.
Symbolism of Images in Ancient Estonian Folk Songs
and in the Epic "Kalevipoeg" (18 January 2021, record).
- 18.00–19.00   Orests Silabriedis. *Music and Symbolism:*
The Moon, the Dream of an Orchid and the Lake of the Moon
(21 January 2021, record).

Latvijas simbolisma specifikas un robežu jautājumi

EDUARDS KĻAVIŅŠ

Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts, Rīga, Latvija

Ikonogrāfiskā atbilde uz jautājumu par Latvijas simbolisma vispārējo specifiku, norādot tikai nacionālās mitoloģijas tēlus, nav pietiekama. Plašākai atbildei var tuvojties, mēģinot pārskatīt visu jau veikto šīs mākslas perioda pētniecībā, vēlreiz revidējot datus un artefaktu pazīmju grupas. Atsevišķu darbu salīdzinājumi ar tuvākiem citu mākslas skolu simbolisma paraugiem varētu norādīt ne tikai līdzības, bet arī atšķirības, kas atkārtojumu gadījumos ļautu spriest par to savdabību. Tomēr šeit problemātiska ir secinājumu rašanās, noliekot līdzās mērogu ziņā nelīdzvērtīgas nacionālās skolas. Salīdzinājumi ar mērogos līdzīgām skolām (lietuviešu, igauņu) varētu būt vairāk noderīgi.

Latvijas 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma reālajā mākslas dzīvē lielākais darināto artefaktu skaits bija gleznotas ainavas, līdz ar to rodas jautājums, cik liels īpatsvars šai žanrā bija simbolismam. Tā ikonogrāfiskās pazīmes ir sacerēti un fantastiski motīvi, kas atrodami vairākos Rūdolda Pērles, Voldemāra Matveja un citu darbos, taču vairums tālaika ainavu bija lokālā realitātē rastu motīvu atveidi. Simbolisma vispārējais koncepts attiecībā uz ainavas žanru ir nenoteikts, panteistisku vai metafizisku ideju piedēvēšana lokālās ainavas motīviem paliek neobligātu konotāciju līmenī. Periodam tipiskos neoromantiskos dabas stihisko spēku un cikliskās dinamikas atveidus, subjektīvo emocionālo stāvokļu projicēšanu uz tēlojamiem objektiem nepieciešams diferencēt, meklējot specifiski simboliskās pazīmes. Tās varētu būt noslēpumainība, misterioza, iracionāla daudznozīmība, kas tik tipiskas figurālajam simbolismam. Pētera Krastiņa ainavas te ir labākie piemēri.

Figurālo kompozīciju žanrā, izmantojot antīkās un nacionālās mitoloģijas tēlus, mākslinieki visbiežāk pievērsās brīvās dabas iemītniekiem vai hibrīdiem, kuros cilvēciskais savienojas ar faunu un tādējādi arī ar to pašu brīvo lokālo dabu: fauni, nimfas, nāras, dabas gari parādās plenēristiski pasniegtā ainavā, to interpretācija bieži ir rotaļīga, tieši šīs grupas fantasmu īpatsvars ir lokāli zīmīgs. Simbolisms kā rafinēts, ezoterisks, īsti dekadentisks virziens šeit neveidojās, toties šī virziena darbi rāda piesaisti lokālai videi ārpus pilsētas un industrijas, apliecinot sava veida *ekoloģisku* simbolismu.

Atslēgvārdi: lokālie motīvi, noslēpumainība, brīvā daba.

Questions about Specifics and the Borderline of Latvian Symbolism

EDUARDS KLAVIŅŠ

Institute of Art History of the Art Academy of Latvia, Riga, Latvia

An iconographic answer to the question concerning general specifics of Latvian Symbolism, indicating only images of national folklore, seems now insufficient. It is possible to get a more explicit answer by trying to review all research on the subject and once more inspecting data and groups of features of the artefacts. Comparison of individual works with the analogies of the nearest national schools could reveal some similarities and distinctions, and the cases of repetition would presumably enable a researcher to identify the local specifics of the phenomena. Nevertheless, the issue of comparison could be problematic in cases of unbalanced scales of national schools. Comparisons with similar schools in that respect (Lithuanian, Estonian) seem more useful.

In the Latvian art world at the turn of the 20th century, painted landscapes were the main genre in terms of quantity, therefore a question arises how many of them could be called symbolic. The iconographic features of Symbolism are composed and fantastic motifs, which can be found in some works of Pērle, Matvejs et al., however, most of the landscapes of the time were representations of motifs found in the local reality. The general concept of Symbolism regarding the genre of landscape is vague, any pantheistic or metaphysical ideas attributed to the local motifs remain in the sphere of optional connotations. It is necessary to differentiate the typical Neoromantic images of primordial forces and cyclic dynamics of nature, together with the projection of subjective emotions onto depicted objects, in order to trace specific features of Symbolism. These could be mysteriousness and irrational ambiguity so typical of figurative Symbolism. Landscapes made by Pēteris Krastiņš are the best examples of the issue.

In the genre of figural compositions, Latvian artists used images from ancient (Greek-Roman) and national mythology but more frequently the inmates of “free nature” or hybrid creatures, uniting humans with fauna and thus with the free nature: nymphs, mermaids, fauns and nature spirits appeared in the plain-air landscape and were often playfully interpreted; it is the proportion of such fantasies which is locally significant. Symbolism as a refined, esoteric and truly decadent current could not reach its height here; on the other hand, many works under discussion indicate a connection to the local environment outside cities and industry thus presenting a kind of an “ecological” Symbolism.

Keywords: local motifs, mysteriousness, free nature.

Sociālo reformu un modernā laikmeta simboli Rīgas vēlā jūgendstila perioda arhitektūras dekorā

SILVIJA GROSA

Latvijas Mākslas akadēmija, Rīga, Latvija

19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā Rīgas arhitektūrā, dominējot jūgendstilam, aktivizējās un pārklājās dažādi stilistiskie virzieni, šai tendencei pastiprinoties vēlā jūgendstila periodā (1905/1906–1914). Tādēļ 20. gadsimta sākumā arhitektūras dekors bieži gan stilistiski, gan arī ikonogrāfiski iziet ārpus *tūrā* jūgendstila robežām.

Viens no svarīgākajiem Rīgas arhitektūras virzieniem vēlā jūgendstila posmā bija ziemeļu nacionālais romantisms, otrs ietekmīgākais bija neoklasicisms. Abu ļoti atšķirīgo stilistisko virzienu kopsakarības nereti izpaudās arhitektūras dekora simboliskajā vēstījumā un bija saistītas ar tālaika dramatisko sociālās un politiskās vēstures faktoru kontekstu, latviešu nacionālās apziņas veidošanos, kā arī ar kapitālistiskās ekonomikas un rūpniecības uzplaukumu.

Latviešu kā pamatnācijas nacionālā pašapliecināšanās Krievijas impērijas politiskā režīma apstākļos atspoguļojās arhitektūrā. Šādā kontekstā īres namu fasādēs potenciāla simbola kategorijā aplūkojamas etnogrāfisko ornamentu stilizācijas.

Maģistrālo līniju, kas simbolizēja sociālās reformas un moderno laikmetu, veidoja antīkās senatnes un baltu mitoloģijas tēli, kā arī universāli simboli. Grieķu un romiešu mītu personāži varēja parādīties arī savienojumos ar seno latviešu dievībām, simboliski vēstot par latviešiem kā eiropeiskās kultūras telpas būtisku sastāvdaļu.

Latviešu namīpašnieku un latviešu dibināto komercbiedrību ēku dekorā klasisko mītu personāži, saglabājot gadsimtos aprobēto veidolu, nereti ieguva jaunus, moderno laikmetu simbolizējošus atribūtus, kas norādīja uz dažādu dzīves jomu pacēlumu. Par rūpniecības, amatniecības, tirdzniecības un kultūras uzplaukumu šo ēku dekorā vēstīja arī universāli simboli un zīmes, kas pazīstamas gan brīvmūrniecībā, gan heraldikā un emblemātikā.

Atslēgvārdi: arhitektūras dekors, neoklasicisms, simboli, nacionālā pašapziņa.

Symbols of Social Reforms and the Modern Era in the Décor of Late Art Nouveau Architecture in Riga

SILVIJA GROSA

Art Academy of Latvia, Riga, Latvia

During the late 19th and early 20th century, architecture in Riga was dominated by Art Nouveau, however, various stylistic directions were activated and overlapped. In the Late Art Nouveau period (1905/06–1914) architectural décor often went beyond the boundaries of “pure” Art Nouveau in stylistic and iconographic terms.

One of the most important directions was the Nordic National Romanticism, the second most influential was Neoclassicism. Links between these very different stylistic directions were often expressed in the symbolic message of architectural décor, and were related to the context of dramatic social and political historical factors of the time, the formation of Latvian national consciousness, and the flourishing of capitalist economics and industry.

The national self-affirmation of Latvians as an indigenous nation under the political regime of the Russian Empire was also reflected in architecture. In this context, the potentially symbolic aspects of the façade décor of apartment buildings included a stylised approach to ethnographic ornaments.

The main line to symbolise social reforms and the modern era was the use of images from antiquity and Baltic mythology, as well as universal symbols. Characters from Ancient Greek and Roman myths could also appear in connections with ancient Latvian deities, thus symbolically sending the message that Latvians were an essential component of the European cultural world.

The classical and mythical figures that appeared in the architectural décor of buildings erected by Latvian homeowners and Latvian-founded commercial enterprises maintained shapes that had been tested over the course of centuries, but often included new attributes that symbolised the modern era, which pointed to the rise of the machine age and various spheres of economic life. The flourishing and welfare of industry, craftsmanship, trade and culture were presented in the décor of such buildings by universal symbols and signs, known in freemasonry, heraldry and emblematics.

Keywords: architectural décor, Neoclassicism, symbols, national self-confidence.

Rīgas mākslas dzīves panorāma atskatā un perspektīvā no 1910. gada stalažām

KRISTIĀNA ĀBELE

Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts, Rīga, Latvija

Lai aptvertu 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma Rīgas mākslas dzīves kopaiņu īsā pārskatā, referāta klausītāji ir aicināti iztēloties sevi 1910. gadā blakus fotogrāfam Jānim Riekstam uz Rīgas Latviešu biedrības (RLB) jaunā nama fasādes stalažām, kur viņš iemūžina trīs gleznotāju tikšanos – autoru Jani Rozentālu parādām kolēģiem Vilhelmam Purvītim un Bernhardam Borhertam (*Bernhard Borbert*) alegorisko kompozīciju *Spēks*. Rieksta fotodarbs rada spēcīgu *izšķirošā mirkļa* sajūtu un, attēla tiešajam vēstījumam pievienojot zināšanas par vēsturi, var būt lasāms kā aizraujošs Latvijas kultūrai būtiska izaugsmes laikmeta kopsavilkums.

Par atskaites punktu izvēloties šo laiku un vietu gadsimtu mijas norišu hronoloģijā un topogrāfijā, iespējams paraudzīties uz attīstības ainu gan pēctecīgi, gan telpiski. 1910. gadā visi trīs kungi ir atzīti profesionāļi un strādā Rīgas pilsētas mākslas skolā, kuru kopš 1909. gada vada Purvītis. Trijotnes studiju laika draudzībai, kas sākās Pēterburgas Ķeizarkajā mākslas akadēmijā 19. gs. 80.–90. gadu mijā, ir sekojusi rosme Rīgas mākslas dzīves modernizācijā 90. gadu otrajā pusē, tiekšanās pēc starptautiskiem panākumiem un 1905. gada revolūcijas notikumu padziļināta attiecību plaša, saduroties pretējiem uzskatiem par to, kā veicināt vietējās mākslas augšupeju. 1910. gadā šī plaša, kas Rozentālu un Borhertu šķīra no Purvīša, ir pārvarēta, taču Rīgas mākslas dzīvē pastiprinās konfrontācija starp arvien plašākās latviešu mākslinieku saimes organizēšanos nacionālas emancipācijas vārdā un visu tautību Baltijas mākslinieku apvienošanās centieniem uz reģionālas kopības pamata. Rozentāls un Purvītis kopā ar Baltijas vācieti Borhertu tolaik iestājas jaundibinātajā Baltijas mākslinieku savienībā, kuru sava mākslas salona darbībā iecerējis atbalstīt arī fotogrāfs Rieksts. Viņu tautieši apstrīd šo ievirzi, kaut gan tā nenozīmē latvietības noliegumu.

Fotogrāfijas labajā pusē tālumā viegli vīd 1905. gadā atklātais Rīgas pilsētas mākslas muzejs, kur 1910. gada vasarā notiek Rozentāla personalizstāde. Izejot ārpus kadra robežām, iespējams ātri sasniegt citas tālaika mākslas norišu vietas toreizējā Pēterburgas priekšpilsētā – Rieksta salonu Aleksandra (tag. Brīvības) ielā un Ķeņiņu skolu namu Tērbatas ielā. Loku noslēdz atgriešanās RLB ēkā, kur 1911. gada rudenī notiks Latviešu mākslas veicināšanas biedrības dibināšana. Pārlūkojumā iezīmējas tālaika mākslas dzīves sazarošanās un dinamika sāncensībā starp publisko un privāto, etnisko un novadniecisko, briedumu un jaunību, estētisku mērenību un radikālismu.

Atslēgvārdi: mākslas dzīve, Rīga, nacionālisms, multikulturālisms, 19.–20. gs. mija.

The Skyline of Art Life in Riga: A Retrospective and Prospective View from the Scaffolding of 1910

KRISTIĀNA ĀBELE

Institute of Art History of the Art Academy of Latvia, Riga, Latvia

In order to embrace late-19th- and early-20th-century art scene of Riga in a brief overview, the audience is invited to imagine themselves in 1910 standing next to photographer Jānis Rieksts on the façade scaffolding of the Riga Latvian Society's new building, where he captures an encounter of three painters – Vilhelms Purvītis and Bernhard Borchert inspecting the allegorical composition *Strength* in the presence of its author Janis Rozentāls. Rieksts's photograph evokes a strong sense of the “decisive moment”. If the immediate narrative of the image is enhanced with our knowledge about history, it can reveal a compelling summary of a momentous period of rise in the culture of Latvia.

Selecting this time and place for a reference point in the chronology and topography of turn-of-the-20th-century artistic activities, it is possible to view the scene of development both as a succession and spatially. In 1910, these three gentlemen are established professionals working at the Riga City Art School with Purvītis as its headmaster since 1909. The friendship of the trio started during their studies at the St Petersburg Imperial Academy of Arts at the turn of the 1890s followed by their efforts to modernise the art life of Riga since the second half of the 1890s, striving towards international acclaim, and a split between them, caused by opposite concepts how to advance the rise of local art and increased by the controversies of the 1905 Revolution. In 1910, they have bridged this gap that separated Rozentāls and Borchert from Purvītis. Nevertheless, self-organising of ethnic Latvian artists for the purpose of national emancipation is increasingly confronted with multi-national cooperation initiatives of Baltic artists based on their territorial identity. Rozentāls and Purvītis together with their Baltic German colleague Borchert join the new Association of Baltic Artists, and photographer Rieksts intends to support this initiative in the practice of his art salon. Although this attitude does not mean denial of Latvianness, it is met with criticism by fellow Latvians.

The silhouette of the Riga City Art Museum, open since 1905, is slightly visible in the distance on the right side of the photograph. It is the place of Rozentāls's solo exhibition in the coming summer of 1910. Behind the border of the scene there is a short walk to other sites of art events in the former St Petersburg Suburb of Riga – the Rieksts Art Salon on Alexander (now Brīvības) Street and the Ķeņiņš School Building on Tērbatas Street. The circle is closed by returning to the Riga Latvian Society building where the Latvian Art Promotion Society will be founded in the autumn of 1911. This tour outlines the outreach and dynamism of the art life of Riga before the First World War in a rivalry between public and private initiatives, ethnocentric and compatriotic ambitions, maturity and youthfulness, aesthetic moderation and radicalism.

Keywords: art life, Riga, nationalism, multiculturalism, turn of the 20th century.

Zviedru simbolisma māksla 19.–20. gadsimta mijas izstādēs un mūsdienās: Ietvaru paplašināšana un precizēšana

DANIELS PRICS

Nacionālais muzejs, Stokholma, Zviedrija

Šajā referātā aplūkots to simbolisma mākslas darbu saturs un savstarpējā savietojamība, kurus iegādājies Nacionālais muzejs (1890–1920) un kuri atrodami nozīmīgākajās Zviedrijas privātkolekcijās. Tādi mākslinieki kā Rihards Bergs (*Richard Bergh*, 1858–1919), kurš bija aktīvs Mākslinieku biedrības dalībnieks un vēlāk arī Nacionālā muzeja direktors, arī mākslinieki kolekcionāri, kā princis Eižens (*Prince Eugen*, 1865–1947), tieši un netieši sekmēja zviedru simbolisma mākslas novērtēšanu un definēšanu, t. sk. iepērkot šīm kolekcijām konkrētus mākslas darbus. Šai ietekmei var izsekot simbolisma mākslas izstādēs, piemēram, 1897. gada Stokholmas izstādē, ko iecerēja un sarīkoja iepriekšminētās un vēl citas personas. Dažāda veida simbolisma darbu iekļaušana šajās agrīnajās kolekcijās un izstādēs vai arī izslēgšana no tām atstāja būtisku ietekmi uz daudz vēlākām simbolisma izstādēm 20. gadsimtā, kas ir svarīgi no dzimtes perspektīvas. Nesenu un drīzumā sagaidāmu pētījumu un izstāžu rezultātā priekšstats par Zviedrijas simbolisma mantojuma ietvariem, kas gadsimta gaitā vismaz daļēji šķīta nostiprinājies, pašlaik tiek neatlaidīgi pārvērtēts un piedzīvo izmaiņas.

Atslēgvārdi: zviedru simbolisma māksla, izstādes, kolekcijas.

To Broaden and Define the Scope of Swedish Symbolist Art: Its Representation in Exhibitions at the Turn of the 20th Century and Today

DANIEL PRYTZ

Nationalmuseum, Stockholm, Sweden

In the present paper, the content of and congruence between Symbolist artworks acquired by the Nationalmuseum c. 1890–1920, and works in the foremost Swedish private art collections of the time, are examined. Artists such as Richard Bergh (1858–1919), active in the influential Artist's Association and later also director of the Nationalmuseum, and artists-collectors such as Prince Eugen (1865–1947), directly and indirectly influenced the taste for and definition of Swedish Symbolist art, not the least through the role they played in the acquisition of certain key works for these collections. This influence can also be traced through exhibitions including Symbolist art, for instance, The Stockholm Exhibition of 1897, conceived and curated by these persons and others like them. The inclusion as well as the exclusion of different types of Symbolist works in these early collections and exhibitions have also exerted a dominant influence on Symbolist exhibitions staged much later in the 20th century, which is, for example, significant in the light of a gender perspective. As a result of recent and forthcoming research and exhibitions, the view of the scope of the Swedish Symbolist heritage, at least in part seemingly firmly set for a century, are now steadily being re-evaluated and changing.

Keywords: Swedish Symbolist art, exhibitions, collection.

Simbolisma motīvi Ferdinanda Ruščica grafiskajā dizainā

ALGE ANDRJULĪTE

Lietuvas Nacionālais mākslas muzejs,
Viļņas Mākslas akadēmijas Mākslas pētniecības institūts, Viļņa, Lietuva

Ferdinands Ruščics (*Ferdynand Rużczyć*, 1870–1936) Viļņā radīja daudz nozīmīgu darbu no grāmatu, plakātu un pastmarku dizaina līdz labdarības tirdziņu noformējumiem. Tā kā viņš bija fragmentāri darbojies lietišķās grafikas jomā, Viļņā Ruščics ķērās pie dažādiem projektiem – gan iespaidīgiem albumiem, gan nelieliem efemeriem darbiem. Starp 1910. un 1919. gadu parādījās īpaši daudz dažādu publikāciju viņa noformējumā. Pēc 1919. gada mākslinieks lielāko uzmanību veltīja Stefana Batorija Universitātes Mākslas fakultātei. Tas izskaidro viņa darbu lietišķo raksturu: lielākā daļa bija paredzēta šai atjaunotajai institūcijai. Ikvienam projektam bija sava vēsture, kas atspoguļoja Ruščica mākslinieciskās, intelektuālās vai sabiedriskās intereses. Ruščica grafikas darbos var konstatēt virkni atkārtotu motīvu (pāvs, vainags, dzērve, gulbis, stārķis, lāpa, čūska, kvieši u. tml.), kas atklāj gan mākslinieka pasaules uztveri, gan laikposma kultūras kontekstu. Māksliniekam neapšaubāmi bija nopietna attieksme pret dažādu tēlu izmantošanu. Grafiskie elementi, kas sākumā šķiet nejauši izvēlēti vai izteikti dekoratīvi, tomēr pauž arī citu – simbolisku nozīmi. Ruščica zīmētie atkārtotie tēli radīja zināmu semantisko lauku, kas bija viegli nolasāms un atpazīstams vai, tieši pretēji, izrādījās mīkla skatītājiem, lasītājiem un mākslas cienītājiem. Daži Ruščica iecienītie motīvi bija saistīti ar Eiropas tendencēm, bet citi (heraldiskie simboli) akcentēja lokālo un ideoloģisko saturu.

Atslēgvārdi: grafiskais dizains, simboliskā nozīme, Ferdinands Ruščics.

Symbolic Motifs in Ferdynand Ruszczyc's Graphic Design

ALGĖ ANDRIULYTĖ

The Lithuanian National Museum of Art, Institute of Art Research of Vilnius Academy of Arts, Vilnius, Lithuania

In Vilnius, Ferdynand Ruszczyc (1870–1936) created a great number of memorable works, including book, poster and postage stamp design as well as designing charity fairs. Having worked fragmentarily in the field of applied graphics, he embarked on various projects – both magnificent albums and small-scale ephemeral works. The years between 1910 and 1919 were particularly rich in publications of different kind that he designed. After 1919, the artist devoted most attention to the activities of the Art Faculty of the Stephen Báthory University, which could explain the applied character of his works: their largest part was meant for this newly re-established institution. Each project had a story of its own that reflected Ruszczyc's artistic, intellectual or public interests. In Ruszczyc's graphic works we can distinguish several recurring motifs (a peacock, a wreath, a crane, a swan, a stork, a torch, a snake, wheat, etc.), conveying both the artist's world perception and the cultural context of that time. It is obvious that the artist took a serious approach to the use of various images. Thus, seemingly random graphic elements of purely decorative function also expressed another, symbolic meaning. The recurring images drawn by Ruszczyc created a certain semantic field, which could easily be read, recognized or, on the contrary, could hardly be deciphered by spectators, readers and art lovers. Some motifs favoured by Ruszczyc were related to European tendencies, while others (heraldic symbols) underlined local and ideological content.

Keywords: graphic design, symbolic meaning, Ferdynand Ruszczyc.

Reliģiskie motīvi Mikaloja Konstantīna Čurļoņa mākslā

VAIVA LAUKAITIENE

M. K. Čurļoņa Nacionālais mākslas muzejs, Kauņa, Lietuva

Mikaloja Konstantīna Čurļoņa (*Mikalojus Konstantinas Čiurlionis*, 1875–1911) radošā darbība ir izpelnījies visai daudzu pētnieku uzmanību. Tomēr viņa darbu reliģiskais aspekts, šķiet, nav īpaši aplūkots. Patiesībā Čurļoņa darbos ir atrodami reliģiski simboli un tēmas. Tās nav tikai tēmas no Vecās un Jaunās Derības, bet arī tēli un simboli no citām reliģiskajām un mitoloģiskajām sistēmām. Ir skaidrs, ka bērnībā Čurļonis tika audzināts katoliskā garā; vēlāk studiju laikā viņš dziļi interesējās par Bībeli un Austrumu reliģijām, arī par lietuviešu mitoloģiju. Čurļoņa darbi ar reliģiskiem motīviem ir dažādu reliģiju un zinātnisku teoriju sintēzes piemēri.

Šajā referātā izmantotais iedalījums balstās uz kristietības Svētajiem Rakstiem, bet tas nenozīmē, ka pētīta tikai šīs reliģiskās sistēmas ietekme. Šāds iedalījums palīdz veidot secīgāku analīzi. Galvenās tēmas: Ķēniņš, Pasaules radīšana, Grēku plūdi, fragmenti no stāstiem par Jahvi, Mozu, Kristu, Sv. Rohu un eņģeļiem.

Čurļoņa reliģisko tēmu interpretācijas ir gan oriģinālas, gan arī tuvas citu 19.–20. gadsimta mijas mākslinieku veikumam. Viņa centieni apvienot dažādas reliģiskās sistēmas un sniegt vispārīnātu priekšstatu par Kungu (valdnieku) atklājas, analizējot pasaules valdnieka, Ķēniņa jeb Jahves problemātiku.

Čurļonim kā kosmopolītam bija plašs interešu loks. Savā jaunradē viņš iekļāva ne tikai tradicionālo, bet arī eksotisko reliģiju un mācību motīvus, simbolismu un idejas. Reliģiski motīvi Čurļoņa darbos ir salīdzinoši bieži sastopami, tomēr tie ne vienmēr ir acīmredzami. Šādi motīvi parasti ir maskēti un parādās tikai saistībā ar citām mākslinieka interešu jomām.

Atslēgvārdi: Čurļonis, reliģija, Bībele.

Religious Motifs in Mikalojus Konstantinas Čiurlionis's Art

VAIVA LAUKAITIENĖ

M. K. Čiurlionis National Museum of Art, Kaunas, Lithuania

The creative work of Mikalojus Konstantinas Čiurlionis has received attention of quite a number of researchers. However, the religious aspect of his works seems to have received fairly little interest.

As a matter of fact, Čiurlionis's works do maintain religious symbols and subjects. These are not only themes from the Old and New Testaments but also images and symbols from other religious or mythological systems. It is obvious that as a child Čiurlionis was brought up in the Catholic spirit; later during his studies he became deeply interested in the Bible, as well as in Eastern religions, not to mention Lithuanian mythology. Čiurlionis's pictures with religious motifs are examples of the synthesis of various religions and scientific theories.

The division used in this report is based on the Scriptures of Christianity, but it does not mean that the influence of only this religious system has been studied. Such division enables to do a more consecutive analysis.

The main themes are as follows: Rex, Creation of the World, the Deluge, fragments of the stories of Yehovah, Moses, Christ, St. Roch and angels.

Čiurlionis's interpretations of religious themes are both original and close to the creations of other artists of late 19th – early 20th century. His efforts to unite different religious systems and give a generalized picture of the Lord (Ruler) become obvious in the analysis of the theme of the World's Ruler, Rex or Yehovah.

As a cosmopolitan, Čiurlionis had a wide range of interests. In his creative work, he was employing the motifs, symbolism and ideas of not only traditional but also exotic religions and teachings. Religious motifs are relatively common in the works of Čiurlionis, however they are not always obvious. Such motifs are usually disguised and appear only in connection with the painter's other fields of interest.

Keywords: Čiurlionis, religious, Bible.

Melna čūska miltus mala: Janis Rozentāls starp nacionālo un eiropeisko Latvijas simbolismā 19.–20. gadsimta mijā

AIJA BRASLIŅA

Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, Rīga, Latvija

Lai gan Latvijas simbolisma centrālās personības – gleznotāja Jaņa Rozentāla (1866–1916) – simbolista veikums ir aprakstīts un analizēts līdzšinējā mākslas vēstures literatūrā, jaunas pētnieciskās informācijas apguve joprojām papildina latviešu mākslinieka gadsimtu mijā asimilēto iespaidu un virziena subjektīvās interpretācijas raksturojumu.

Eiropeskajam simbolismam raksturīgās tēmas un fantastiskās būtnes Rozentāla jaunradē ienāca 19. gs. 90. gadu nogalē vienlaikus ar citu Eiropas moderno virzienu ierosinājumiem. Saplūstot vai mijoties ar vispāreuropeiskā simbolisma ideju adaptāciju, mākslinieka radošajā darbībā paralēli nostiprinājās nacionālā romantisma ievirze, ko iedvesmoja romantizēta pievēršanās latviešu folklorai un mitoloģijai kā vienam no galvenajiem nacionālās pašidentifikācijas avotiem.

Pēc studijām Pēterburgas Ķeizarkajā mākslas akadēmijā pārcēlies uz multietnisko Rīgu (1901), Rozentāls iesaistījās Baltijas reģiona lielākā mākslas centra dzīvē, piedalīdamies gan baltiešu, gan latviešu mākslinieku apvienībās un izstādēs.

Individuālā stila modernizāciju virzīja rietumnieciskie iespaidi, tostarp pastiprinājās Pēterburgā latviešu studentu pulciņa *Rāķis* lokā iepazītās vācu mākslas ietekme, kas tolaik dominēja Baltijas kultūrtelpā (Makss Klingers (*Max Klinger*), Francs fon Štuks (*Franz von Stuck*), Ludvigs fon Hofmanis (*Ludwig von Hofmann*) u. c.). Jauninājumus veicināja aktuālā mākslas literatūra, saiknes ar Baltijas vācu mākslinieku Borbertu (*Borchert*) pāri, atbalsojot vācu secesijas pārstāvju estētiku un tipisko simbolisma un jūgendstila saistījumu.

Ieskatu Latvijas simbolisma fenomena izpausmēs ilustrēs Rozentāla glezniecības piemēri, kuru vidū *Melna čūska miltus mala* (1903, Latvijas Nacionālais mākslas muzejs) ir viens no zīmīgākajiem un pretrunīgākajiem folkloras simbolikas savienojumiem ar starptautiski autoritatīvā šveiciešu simbolista Arnolda Beklīna (*Arnold Böcklin*) fantastisko tēlu pasauli.

Atslēgvārdi: Janis Rozentāls, simbolisms, nacionālais romantisms, Latvijas māksla, Baltijas māksla.

Black Serpent Grinding Flour: Janis Rozentāls, Caught between National and European Trends in Latvian Symbolism at the Turn of the 20th Century

AIJA BRASLIŅA

Latvian National Museum of Art, Riga, Latvia

Janis Rozentāls (1866–1916) was a key figure in Latvian Symbolism, and even though his contribution to the movement has been described and analysed in great detail by art historians, certain aspects of the painter's creative effort, such as his subjective interpretation of Symbolism and the various influences he absorbed, still provide ample opportunities for research.

Motifs of European Symbolism and fantastical creatures began to appear in Rozentāls's work at the end of the 1890s, alongside impulses from other modern European movements. These adaptations of Pan-European Symbolist ideas alternated with a tendency toward National Romanticism that also characterised the artist's creative activity around the same time – a tendency that was inspired by a romantic interest in Latvian folklore and mythology, which in turn was seen as an important part of national self-identification.

After completing his studies at the St Petersburg Imperial Academy of Arts, Rozentāls moved to Riga (1901) – a multi-ethnic hub and the centre of the art world in the Baltic region, and subsequently became involved in both Baltic and Latvian artist groups and exhibitions. His individual style became more modern as a result of Western influences, particularly those of German artists that dominated the Baltic cultural space at the time (such as Max Klinger, Franz von Stuck, Ludwig von Hofmann, etc.) and of whose work Rozentāls became aware during his time with the Latvian student group *Rūķis* (Gnome) in St Petersburg. Certain innovations in his approach came from the latest art literature, and from his contact with the Borcherts, a German artist couple, – these innovations mostly echoed the aesthetics of German Secession and the usual combination of Symbolism and Art Nouveau.

Samples of Rozentāls's work will serve to illustrate the phenomenon that is Latvian Symbolism – among these is *Black Serpent Grinding Flour* (1903, Latvian National Museum of Art), an exceptional and controversial painting that combines imagery derived from Latvian folklore with the fantastical creatures of the internationally renowned Swiss Symbolist Arnold Böcklin.

Keywords: Janis Rozentāls, Symbolism, National Romanticism, Latvian art, Baltic art.

Janis Rozentāls (1866–1916). *Pēc pirmajiem gaiļiem. Veltījums Rūķa dibināšanas (19.(31.)01.1891.) simt trīsdesmitajai gadskārtai un Jaņa Rozentāla atcerēm 2021. gadā*

EDVARDA ŠMITE

Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, Rīga, Latvija

Pēc pirmajiem gaiļiem ir izstādē *Nepieradinātās dvēseles. Simbolisms Baltijas valstu mākslā* eksponētās Jaņa Rozentāla gleznas nosaukums. Pētījuma mērķis bija noskaidrot gleznas tapšanas, eksponēšanas un vērtēšanas vēsturi, kā arī precizēt tās vietu Latvijas kultūras vēsturē, un kopumā šis uzdevums ir izpildīts. Diemžēl ārkārtas situācijas apstākļos ir palikuši vēl daži līdz galam nenoskaidroti jautājumi.

19.–20. gadsimta mija iezīmēja jaunu posmu Latvijas mākslas vēsturē, proti – latviešu tēlotājmākslas tapšanu, kur simbolisma iezīmes bija tikai viena, tomēr būtiska sastāvdaļa. Šajā laikā Pēterburgā studējošie nākamie latviešu mūzikas un mākslas korifeji ne tikai atrada par nepieciešamu mācīties no Krievijas un Eiropas mākslas sasniegumiem, bet pievērsās arī latviešu tautas mākslas mantojumam, vispirms tautas dziesmām, pasakām un teikām, varētu teikt arī: latvieša un latviešu tautas dziļākajai – senajai būtībai. Arvien aktuālāka kļuva doma par mākslinieka personīgo pārdomu un pārdzīvojumu atklāsmi mākslas objektos, kas pārliecinoši – reizēm tiešāk, reizēm apslēptāk – ietverta arī latviešu mākslinieku simbolisma perioda darbos.

Simbolisma laikmetam Latvijā pieder gan 1905.–1907. gada revolūcijas priekšnojautas, gan pati revolūcija un tās sagrāve, gan saglabātā nākotnes cerība. Arī tolaik latviešu kultūras telpā valdīja atšķirīgi uzskati par mākslas uzdevumiem un ceļiem to īstenošanā, bet tajā pašā laikā ir pārsteidzoša vienprātība mūsu tautai eksistenciāli būtiskos jautājumos, kas kopīga dažādiem mākslas veidiem un radošajām personībām.

Velni ir viena no tēmām, kas aptuveni gadsimtu ceturksni ilgā laika periodā (1890–1915) ļauj latviešu māksliniekiem apliecināt savu gan nacionāli, gan individuāli atšķirīgo dabu un atšķirīgo skatījumu arī Eiropas mākslas kontekstā, jo tur 19. gadsimtā šajā zonā dominē divas ievirzes – Gistava Dorē (*Gustave Doré*) darbi (ilustrācijas Bībelei, Miltona *Zaudētajai paradīzei*, Dantes *Dievišķajai komēdijai*), kā arī Mefistofeļa tēls, ko rosinājis Gētes *Fausts* un uz tā bāzes tapušie mākslas darbi (galvenokārt operas). Latviešu tēlotājmākslā velnam vispirms pievērsies Ādams Alksnis, tad Janis Rozentāls. Alksņa velni vizuāli tuvi tradicionālajiem fauniem, bet viņu raksturu mākslinieks ņēmis no latviešu tautas pasakām – viņi gan tiecas cilvēku izmantot, taču prāta nepietiek, tādēļ nonāk muļķīgās situācijās un kļūst smieklīgi. Rozentāls saviem velniem atradis citu veidolu (to izskats, kaut arī ar ragiem un asti, tuvāks cilvēkam), un šie tēli tiek atveidoti saspringtas, nereti dramatiskas izvēles situācijā. Vairākās šiem darbiem veltītās publikācijās aprakstītā velnu muļķība šķiet pārspilējums. Rozentāla skicēs, pabeigtajos darbos un viņa dzīves laikā notikušajās izstādēs velni atrodami aptuveni piecpadsmit gadu laikā (1900–1915), un skaidri iezīmējas tēmas attīstības līnija – vēstījumā arvien lielāku nozīmi iegūst tīri cilvēciskās (un ļoti sarežģītās!) attiecības starp vīrieti un sievieti. Laikā pēc Pirmā pasaules kara velni latviešu mākslā nekad vairs nebūs tik aktuāli.

Atslēgvārdi: Janis Rozentāls, simbolisms, mitoloģija, velns, izdzītie velni, mākslinieka individualitāte.

Janis Rozentāls (1866–1916). *After the Cockcrow*. Dedication to the 130th Anniversary (19(31).01.1891) of the Artists' Group *Rūķis* and Commemoration of Janis Rozentāls in 2021

EDVARDA ŠMITE

Latvian National Museum of Art

After the Cockcrow is the title of the painting by Janis Rozentāls exhibited at the show *Wild Souls. Symbolism in the Art of the Baltic States*. The aim of the paper is to elucidate the history of the painting's creation, exhibition and assessment as well as to specify its place in Latvia's cultural history, and this task has been largely accomplished. Unfortunately, due to the pandemic emergency, some aspects remain not yet fully clarified.

Late 19th to early 20th century marked a new period in the art history of Latvia, i. e., the emergence of Latvian national art in which Symbolism was only one, albeit rather significant component. At that time, the future founders of Latvian music and art, who studied in St Petersburg, not only learned from Russian and European artistic achievements but also took up Latvian folk art heritage, first of all folksongs, folktales and legends, which could be seen as the deepest and oldest essence of Latvians and the Latvian nation. The idea of the artist's individual reflections and experiences conveyed in artistic objects became increasingly topical; this drive is also convincingly embodied in the Symbolist-period works by Latvian artists, in either more direct or covert manner. The Symbolist period in Latvia encompasses also presentiments of the 1905–1907 Revolution along with the revolution itself, the following crackdown and the preserved hope for the future. Diverging opinions about the tasks of art and ways to achieve them were current in Latvian cultural space back then as well; at the same time, there was a surprising unanimity in existentially crucial issues for the nation, uniting various fields of art and creative personalities.

Devils are among the subjects that for a quarter-century (1890–1915) allowed Latvian artists to demonstrate their both nationally and individually distinct character and approach in the European artistic context. Two tendencies prevailed there in the 19th century: firstly, these were works by Gustave Doré (illustrations for the Bible, Milton's *Paradise Lost*, Dante's *Divine Comedy*); secondly, there was the image of Mephistopheles derived from Goethe's *Faust* and subsequent artworks (mainly operas) based on this plot. In Latvian fine arts, the devil was first taken up by Ādams Alksnis, then by Janis Rozentāls. Alksnis's devils are close to traditional fauns but the artist has derived their character from Latvian folktales – they try to take advantage of humans but are not intelligent enough, so they end up in foolish situations, making a laughing stock of themselves. Rozentāls's devils are different in appearance (their look, although with horns and tails, is closer to humans) and are shown in a situation of some tense, sometimes dramatic choice. The foolish devils described in some publications dealing with these works seem to be an exaggeration. Rozentāls's sketches, completed works and exhibitions organised in his lifetime feature devils in the course of about fifteen years (1900–1915), and there is a clear line of thematic development. Purely human (and very complex!) relationships between Man and Woman become increasingly dominant in the narrative. In the period after the First World War, the representation of devils in Latvian art declined and never regained the previous popularity.

Keywords: Janis Rozentāls, Symbolism, mythology, devil, the artist's individuality.

Postsimbolisms un jaunās paaudzes mākslinieku radošie meklējumi

DACE LAMBERGA

Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, Rīga, Latvija

19. gadsimta simbolisma idejas Eiropas modernistu agrīnajā daiļradē turpinās arī 20. gadsimta sākumā, un tās saista ar jēdzienu *postsimbolisms*. Latvijā šie radošie meklējumi saistās ar to jauno paaudzi, kura dzimusi ap 1890. gadu, bet izaugusi Jaņa Rozentāla izteiksmīgās daiļrades iespaidā.

Jāzeps Grosvalda un Sigismunda Vidberga pirmajos darbos simbolisma motīvu un jūgendstila klātbūtne uztverama kā jauna cilvēka īslaicīga pakļautība laikmeta noskaņām. Taču Pirmā pasaules kara smagais bēgļu liktenis un strēlnieku kaujas maina mākslinieku pasaules uztveri, rada emocionālu pretsparu un dzīvotgribu. Notiek aizrautīga pievēršanās modernajai franču glezniecībai, tās neierastajiem izteiksmes līdzekļiem un vizuālajiem formas eksperimentiem. Tomēr vienlaicīgi gleznās ar laikmetīgu tematiku viņi neatsakās no emocijām un simboliskām vispārcilvēciskām idejām (Jāzeps Grosvalds, Jēkabs Kazaks). Jaunos mākslniekus iedvesmo arī vecmeistaru mantojums, kas izpaužas klasiskos mitoloģiskos un reliģiskos sižetos (Ģederts Eliass, Eduards Lindbergs). Vienlaicīgi uzplaukst interese par latviešu folkloras tematiku (Niklāvs Strunke).

Savukārt 20. gs. 20. gados latviešu mākslā pieaug nacionālās identitātes centieni kā patriotisks jaunās neatkarīgās valsts pēckara jauncelsmes atspoguļojums (Ansis Cīrulis).

Pēckara laika jaunās paaudzes mākslniekus vairs nesaista simbolisma ideju klasiskie principi, taču nevar noliegt, ka viņu domāšana ir izaugusi uz šā kādreiz populārā 19.–20. gadsimta mijas virziena pamatiem. Postsimbolisma būtība un nozīmība izpaužas emocionālā pārdzīvojumā, ko iespaido Pirmā pasaules kara iznīcības gara izraisītās kolīzijas, bet formas meklējumos tas saistās ar klasiskā modernisma virzieniem.

Atslēgvārdi: postsimbolisms, jauna paaudze, klasiskais modernisms, Grosvalds, Kazaks.

Post-Symbolism and the Creative Search of the New Generation of Artists

DACE LAMBERGA

Latvian National Museum of Art, Riga, Latvia

The ideas of 19th century Symbolism in the early works of European modernists continue into the early 20th century and are associated with the concept of Post-Symbolism. In Latvia, this creative search is related to the young generation, which was born around 1890, and which grew up under the influence of Janis Rozentāls's expressive work.

In the first works of Jāzepts Grosvalds and Sigismunds Vidbergs, the presence of motifs of Symbolism and Art Nouveau can be perceived as a temporary subordination of a young person to the moods of the era. But the heavy fate of the First World War refugees and the battles of the riflemen changed the artists' perception of the world, created an emotional counterbalance and the will to live. There is a passionate focus on modern French painting, its unusual means of expression and visual experiments with form. However, at the same time, in paintings with a contemporary theme, they do not give up emotions and symbolic universal ideas (Jāzepts Grosvalds, Jēkabs Kazaks).

Young artists are also inspired by the legacy of old masters, which is reflected in classical mythological and religious stories (Ģederts Eliass, Eduards Lindbergs). At the same time, interest in Latvian folklore is growing (Niklāvs Strunke).

In the 1920s, on the other hand, the efforts of national identity in Latvian art increased, which manifested itself as a patriotic reflection of the post-war development of the new independent state (Ansis Cīrulis).

The new generation of post-war artists is no longer bound by the classical principles of the ideas of Symbolism, but it cannot be denied that their thinking has grown on the foundations of this once popular turn-of-the-20th-century trend. The essence and significance of Post-Symbolism is manifested in an emotional experience influenced by the collisions caused by the spirit of the destruction of the First World War, but in the search for form it is connected with the trends of Classical Modernism.

Keywords: Post-Symbolism, new generation, Classical Modernism, Grosvalds, Kazaks.

Latvija un latvieši skatā no Francijas

ĪVS PLASRO

Baltijas reģiona vēstures pētniecības eksperts, Parīze, Francija

Pirms 19. gadsimta franču sabiedrībai ir ļoti maz zināšanu par latviešiem. Vācu ordeņa bruņinieku biedējošā vācietība dominē šejienes ainavā. Tomēr daži ģeogrāfi un vēsturnieki cenšas pievērsties šai tēmai.

Kopš 19. gadsimta vidus plaši izplatās ģeogrāfijas grāmatas un daudzi izglītoti lasītāji gūst zināšanas par reģionu no šo autoru rakstītā.

19.–20. gadsimta mijā Baltijas jautājumi parādās grāmatās, kurās rakstīts par Krievijas impēriju. Šādas publikācijas vairojas pēc 1893. gada Francijas–Krievijas alianses izveidošanas. Tomēr šai posmā latvieši un viņu zeme lielākoties nav uzmanības centrā.

Pirmā pasaules kara laikā latviešu sarkanie strēlnieki, kas cīnās par Ļeņinu, biedē buržuāziju. Daži intelektuāļi sāk interesēties par šo reģionu. Neatkarības iegūšanu plāno tikai izglītotās pilsoniskās aprindas. Interese par jaunajām Centrāleiropas valstīm pakāpeniski pieaug. Pēc Otrā pasaules kara un Baltijas valstu pievienošanas PSRS virkne grāmatu aizstāv to tiesības uz brīvību.

Dziedošās revolūcijas atnākšana aizsāk vairākas jaunas publikācijas, kuru autoru loks ir ierobežots. Šobrīd Krievijas draudu jautājums regulāri parādās presē.

Atslēgvārdi: Baltijas valstis, neatkarība.

Latvia and Latvians as Seen from France

YVES PLASSERAUD

Expert in Baltic region history, Paris, France

Before the 19th century, the knowledge about Latvians among the French public was extremely limited. The frightening Germanness of the Teutonic knights dominated the landscape here. Some geographers and historians nevertheless tried to deal with the topic.

Since the mid 19th century, geography books were widely circulated, and many educated readers derived their knowledge about the area from the writings of their authors. At the turn of the 20th century, Baltic matters were dealt with in books describing the Russian Empire. These publications multiplied after the signing of Franco-Russian Alliance of 1893. However, during this period, the Latvians and their country appear to be largely out of sight.

During the First World War, the red Latvian Riflemen, fighting for Lenin, frightened the bourgeoisie. Some intellectuals started showing interest in the area. The advent of independence was perceived by the educated bourgeoisie only. Interest in the new Central European states was growing. After the Second World War and the annexation of the Baltic States by the USSR, a series of books defended their right to freedom. The advent of the Singing Revolution brought about a new series of publications by a limited number of authors. Currently, the Russian “menace” is regularly in the press.

Keywords: Baltic States, independence.

Latvijas izstādes Francijā kā diplomātijas instruments

SUZANNA PURŠJĒ-PLASRO

Neatkarīga pētniece, Parīze, Francija

Mākslai vienmēr ir bijusi izšķiroša loma latviešu nācijas veidošanā. Tāpēc mākslas izstādēm ārzemēs ir būtiska nozīme.

Privātu iniciatīvu un personisku kontaktu laiks. 1920–1935.

Trūkstot valsts atbalstam, oficiālas izstādes ārzemēs nenotika. Tāpēc daudzus gadus daļību ārzemju pasākumos nodrošināja tikai atsevišķu mākslinieku iniciatīvas, kas balstījās uz agrākiem kontaktiem ar ārvalstu partneriem.

Visbeidzot 1927. gadā Latvijas valsts uzsāka jaunās republikas atpazīstamības sekmēšanas politiku, taču Parīze nebija starp pirmajiem galamērķiem.

Īss valsts organizētu izstāžu periods. 1935–1939.

Ulmaņa režīma laikā mākslas izstādes piedzīvoja augstāko pacēlumu. Šai posmā ārzemēs notika virkne Latvijas mākslas izstāžu (kopā 13), un pēdējā pieturvieta pēc Londonas bija Parīze 1939. gadā.

Trīs Baltijas valstis 1935. gadā kopīgi noorganizēja etnogrāfisku izstādi un 1937. gadā piedalījās arī Parīzes starptautiskajā izstādē *Māksla un tehnika modernajā dzīvē*.

1939. gadā *Jeu de Paume* galerijā notika izstāde *Latvijas māksla: Glezniecība, tēlniecība un tautas māksla*, kas noslēdza starpkaru miera periodu.

Atgriešanās pie starpvalstu attiecībām pēc 1991. gada.

2001. gadā Parīzē, Trokadero muzejā, notika izstāde *Latvijas vēsture, māksla, tradīcijas* – tajās pašās telpās, kur 1935. gadā bija sarīkota Baltijas kopīgā etnogrāfiskā izstāde.

Tad 2005. gadā vairākās Francijas pilsētās (Parīzē, Bordo, Strasbūrā, Lionā) norisinājās kultūras festivāls *Pārsteidzošā Latvija* ar lielu izstādi Bordo *Rīgas mākslinieku grupa 1915–1940: Klasiskais modernisms*.

Nesen, 2018. gada novembrī, Strasbūrā notika zinātniska konference un izstāde *Jūgendstils uz impēriju robežām: Strasbūra un Rīga*. Visbeidzot, Orsē muzejā varējām skatīt vērienīgo izstādi *Nepieradinātās dvēseles. Simbolisms Baltijas valstīs*.

Atslēgvārdi: izstāde, diplomātija, latviešu nācija.

Latvian Exhibitions in France: Diplomatic Media

SUZANNE POURCHIER-PLASSERAUD

Independent researcher, Paris, France

Arts have always been a decisive factor in the nation-building process for Latvians. Hence the importance of the artistic exhibitions in foreign countries.

A time for private initiatives and personal links. 1920–1935

Because of a lack of the state support, there were no official exhibitions abroad. Thus for several years the only form of participation in foreign events consisted of isolated initiatives by artists who had established prior links with foreign counterparts.

Finally, in 1927 the Latvian State initiated a policy in order to raise the profile of the young Republic. But Paris was not among the first destinations.

A short period of state organized exhibitions. 1935–1939

During the Ulmanis regime, art exhibitions were at their greatest. The period saw a succession of exhibitions (13) of Latvian art abroad, and Paris was the last of them, after London in 1939.

The three Baltic States managed to organise a joint ethnographic exhibition in 1935, and together in 1937, took part in the Paris International Exhibition of Arts and Technology in Modern Life.

Then in 1939 came finally the Musée du Jeu de Paume art exhibition *Art de la Lettonie: peinture, sculpture et art populaire* which was a closing to the peace period of the interwar years.

A return to the state to state relations after 1991

In 2001, an exhibition was set up in Paris: *La Lettonie, histoire, arts, traditions* at the Musée du Trocadéro Paris, the same premises as the 1935 joint Baltic ethnographic exhibition.

Then in 2005, the cultural season *Étonnante Lettonie* took place in several French towns (Paris, Bordeaux, Strasbourg, Lyon), with a large exhibition *Le Groupe de Riga 1915–1940: un modernisme classique*, in Bordeaux.

Recently, in November 2018, a scientific conference/exhibition “Art Nouveau on the Borders of Empires: Strasbourg and Riga” took place in Strasbourg. Finally, a major exhibition “Wild Souls. Symbolism in the Baltic States” was held at the Musée d’Orsay in Paris.

Keywords: independence, Latvians, politics.

Kas te tik nepieradināts? Projekta *Baltijas simbolisms* sinerģija un rezonanse

GINTA GERHARDE-UPENIECE

Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, Rīga, Latvija

Laikā, kad Baltijas simbolisma projekts ir noslēguma fāzē un pandēmijas apstākļi ietekmējuši izstādes ierasto norisi Rīgā, Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā, joprojām tiek jautāts par projekta aizsākumu Orsē muzejā un turpinājumu tagad jau trīs Baltijas valstu galvaspilsētās.

Referāta galvenais uzdevums ir pārskatīt ieguvumus, kurus summējot mēs nonācām līdz galarezultātam. Projekts, kas iesākās kā izzinošs process simbolisma izpētē, ir bijis nozīmīgs Baltijas kultūras saiknei un diplomātiskajām attiecībām ar Franciju, tā ir bijusi virskuratora Rodolfa Rapeti (*Rodolphe Rapetti*) neapšaubāma veiksmē un Baltijas nacionālo mākslas muzeju savstarpējas sadarbības rezultāts. Rodolfs Rapeti ar patiesu interesi pieņēma mūsu uzaicinājumu, un mums, Baltijas pārstāvjiem, bija unikāla iespēja strādāt ar lielu personību un nozares profesionāli. Īpaši radošs bija projekta sagatavošanas posms – darbu izvēle, diskusijas par izstādes nosaukumu, jauni atklājumi un skatpunkti nosacīti zināmā tēmā. Sākotnēji projekts bija iecerēts Parīzē, bet konkrētas vietas izvēle, pateicoties Orsē muzeja prezidentei Lorānsai Dekārai, rezultējās ar sapņa papildījumu – iespēju izstādi rīkot vienā no pazīstamākajiem muzejiem pasaulē. Izstādei *Nepieradinātās dvēseles. Simbolisms Baltijas valstīs* Orsē muzejs piedāvāja visprestīžāko zāli, muzejs bija arī galvenais finansiālais partneris izstādes un tās kataloga realizācijā. Projekta turpinājums un izstādes Tallinā un Viļņā katra ar saviem akcentiem pievienoja tam atšķirīgas nokrāsas. Noslēdzot četru izstāžu projektu tā sākuma un arī beigu punktā Rīgā, varam secināt, ka šajā aspektā mēs esam bijuši savā veidā izredzēti, jo Baltijas muzeju darbinieki kā vienota komanda spēja pievērst uzmanību mūsu valstīm ne vien kultūras, bet arī politiskajā un diplomātiskajā ziņā. Lorānsa Dekāra vairākkārt atgādināja, ka Eiropa ir vienota ne tikai politikā, bet arī kopīgu kultūras vērtību radīšanā. Šī pārliecība, kas ir viens no Orsē muzeja izstāžu politikas stūrakmeņiem, ļāva parādīt, ka arī mazzināmās Baltijas mākslinieku devums līdzās pazīstamu meistarību darbiem pieder pie vienotā Eiropas kultūras mantojuma.

Atslēgvārdi: pētniecība, diplomātija, Baltijas muzeju kopdarbs, Orsē muzeja pieredze.

What is So Wild Here? Synergy and Resonance of the Project *Symbolism in the Art of the Baltic States*

GINTA GERHARDE-UPENIECE

Latvian National Museum of Art, Riga, Latvia

At a time when the project of Baltic Symbolism has come to its closing phase and the pandemic has affected the usual course of the exhibition at the Latvian National Museum of Art in Riga, questions still arise about the beginnings of the project at the Musée d'Orsay and its continuation in the three Baltic capitals.

The main task of the paper is to survey the gains that added up to the final result. The project that began as an investigative process of Symbolism has been an important promoter of cultural contacts and diplomatic relations between the Baltic States and France. It was also a definite success of the general curator Rodolphe Rapetti helped by the cooperation between Baltic national art museums. Rapetti was truly interested to accept our invitation and we as the representatives of the Baltic States got a unique opportunity of working together with a great personality and an outstanding professional in the field. Especially creative was the preparatory stage of the project, including the selection of works, discussions about the exhibition's title, new discoveries and perspectives in the rather well-known area. The project was initially envisaged to take place in Paris but the choice of venue, thanks to the President of the Musée d'Orsay Laurence des Cars, resulted in the fulfilled dream of the show opened in one of the world's top museums. The Musée d'Orsay offered its most prestigious hall to the exhibition *Wild Souls. Symbolism in the Baltic States*; the museum was also the main financial partner, enabling the realisation of both the exhibition and its catalogue. The continuation of the project with exhibitions in Tallinn and Vilnius added their own accents to the whole.

Concluding the project of four exhibitions at the place of its beginning as well as end with a presentation in Riga, we can feel lucky in a sense, as the united team of Baltic museum professionals was able to draw attention to our countries not just from the cultural but also from the political and diplomatic aspect.

Laurence des Cars reminded several times about Europe being united not only in politics but also in the creation of shared cultural values. This conviction, one of the cornerstones of exhibition policy at the Musée d'Orsay, allowed demonstrating that the output of the little-known Baltic States belongs to the unified European cultural heritage alongside renowned masters.

Keywords: research, diplomacy, Baltic museums, collaboration, Musée d'Orsay.

PAR AUTORIEM

Dr. art. **Kristiāna Ābele** ir Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūta vadošā pētniece, Mākslas vēstures un teorijas katedras vieslektore un Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājlocekle. Pētījumu rezultāti par 19. gs. otrās puses un 20. gs. sākuma Baltijas mākslu atspoguļoti monogrāfijās par māksliniekiem Pēteri Krastiņu (2006) un Johānu Valteru (Valteru-Kūravu) (2009, 2014), *Latvijas mākslas vēstures* 3. un 4. sējuma (2014, 2019) daļās par mākslas dzīvi no 1840. līdz 1915. gadam, rakstos, referātos, lekcijās un izstādēs. Sastādījusi rakstu krājumus *Latvijas māksla tuvplānos* (2003) un *Personība mākslas procesos* (2012), kā arī žurnāla *Kunstiteaduslikke Uurimusi* tematisko laidieni *Representing Art History in the Baltic Countries: Experiences and Prospects* (2018, 27. sēj., Nr. 1–3). Strādā daudzsējumu izdevuma *Latvijas mākslas vēsture* redakcijas komandā Eduarda Kļaviņa vadībā (kopš 2013), piedalās žurnāla *Mākslas Vēsture un Teorija* veidošanā (kopš 2003; galv. red. Elita Grosmane) un gatavo monogrāfisku pētījumu par gleznotāju Voldemāru Zeltiņu.

Dr. art. **Alge Andriulīte** ir Viļņas Mākslas akadēmijas Mākslas pētniecības institūta vadošā pētniece, Lietuvas Nacionālā mākslas muzeja direktora vietniece pētniecības un publikāciju darbā, iepriekš vadījusi Lietuvas Mākslas vēsturnieku savienību. Studējusi mākslas vēsturi Viļņas Mākslas akadēmijā (Mg. art., 1997; Dr. art. 2006). Profesionālo interešu centrā ir Lietuvas māksla un vizuālā kultūra 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā, modernizācijas procesi un Viļņas kultūras izpēte. Anonīmi recenzētā žurnāla *Acta Academiae Artium Vilnensis* koordinatore (2008–2018), kopš 2017. gada – redkolēģijas locekle.

Dr. art. **Aija Brasliņa** ir Latvijas Nacionālā mākslas muzeja (LNMM) Kolekciju un zinātniskās izpētes nodaļas (18. gs. – 20. gs. pirmā puse) vadītāja kopš 2002. gada. Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas zinātnes nodaļas lektore (1997–2007), lasījusi lekciju kursu par 19.–20. gs. Latvijas mākslu. Veidojusi LNMM pastāvīgās ekspozīcijas (2005, 2016). Darbojas kā izstāžu kuratore, kūrējusi arī ar 19.–20. gs. mijas mākslas izpēti saistītās izstādes *Johans Valters / Johann Walter. 1869–1932* (kopā ar Kristiānu Ābeli, 2009–2010) un *Janis Rozentāls (1866–1916). Māksla un tehnika* (2016). Kopā ar Laimu Slavu sastādīts jaunākais monogrāfiskais izdevums par Jani Rozentālu (2017). Zinātniskās intereses un publikācijas veltītas Latvijas mākslai un mākslas dzīvei (1850–1940), specializācija – vietējo modernistu starptautiskie sakari.

Dr. art. **Ginta Gerharde-Upeniece** ir Latvijas Nacionālā mākslas muzeja (LNMM) Latvijas Vizuālās mākslas departamenta vadītāja, bijusi ICOM Latvijas Nacionālās komitejas priekšsēdētāja (2004–2010), Valsts kultūrkapitāla fonda padomes locekle (2020), ir Latvijas Mākslas akadēmijas vieslektore, izstāžu kuratore. Regulāri piedalās starptautiskās zinātniskajās konferencēs. Nozīmīgākās publikācijas: *Olģerds Grosvalds (1884–1962). Diplomātijas loma Latvijas mākslas starptautiskajā reprezentācijā. 20. gs. 30. gadi* (2013); *Latvijas glezniecības meistardarbi. 20. gadsimts* (2013); *Māksla un Latvijas valsts. 1918–1940* (2016). Nozīmīgākie projekti: Marka Rotko simtgades izstāde sadarbībā ar Vašingtonas Nacionālo galeriju (2003); festivāli *Pārsteidzošā Latvija* (2005) un *Francijas pavasaris* (2007) sadarbībā ar Franciju (Bordo, Strasbūra); izstāde *1914 programmas Rīga – kultūras galvaspilsēta 2014* ietvaros; izstāde *Portrets Latvijā. 20. gadsimts. Sejas izteiksmes* (2018); projekts *Simbolisms Baltijas valstīs* (2018–2021) sadarbībā ar Orsē muzeju Parīzē, Igauniju un Lietuvu (Viļņa).

Dr. art. **Silvija Grosa** ir Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures un teorijas katedras vadītāja, profesore. Lekciju kursu un pētniecisko interešu loka tematika ir Rietumeiropas senāko periodu mākslas vēsture, jūgendstila perioda arhitektūra un dekoratīvā māksla Latvijā. Vairāk nekā 50 publikāciju, no kurām nozīmīgākās: *Dekors Rīgas jūgendstila perioda arhitektūrā* (2019), *Latvijas mākslas vēstures 3. sējuma daļas par lietišķo dizainu un industriālo dizainu no 1840. līdz 1890. gadam* (2019), *Brīvmūrniecība. Zīmes un Rīgas arhitektūra* (2016); *Latvijas mākslas vēstures 4. sējuma daļas par arhitektūru, lietišķo mākslu un dizainu no 1890. līdz 1915. gadam* (2014). Sastādījusi rakstu krājumus *Jūgendstils. Laiks un telpa* (1999), *Latvijas māksla starptautisko sakaru kontekstā* (2000). Piedalījies starptautisku zinātnisko konferenču organizēšanā: *Jūgendstils Baltijā. Laiks un telpa: Baltijas jūras valstīs 19.–20. g. mijā* (1996). Kā konsultante sadarbojusies ar Latvijas Nacionālo mākslas muzeju. Nozīmīgākie projekti: antīkās un renesanses tēlniecības nolējumu ekspozīcija *Skulptūru mežs* (2020); izstāde *Jūgendstils. Pirmsākumi. Ietekmes. Savdabība* (2018).

Dr. habil. art. **Eduards Kļaviņš** ir Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūta direktors un vadošais pētnieks, profesors. Mācību kursu un pētnieciskā darba tematika – Latvijas 19. un 20. gs. māksla, Rietumu 20. gs. māksla, mākslas vēstures metodoloģija. Ap 90 publikāciju par minētajām tēmām. Plašākās un būtiskākās: grāmata *Latviešu portreta glezniecība. 1850–1916* (1996); monogrāfija par latviešu modernisma iniciatoru Jāzepu Grosvaldu – *Džo. Jāzepa Grosvalda dzīve un māksla* (2006); nodaļas daudzsējumu izdevuma *Latvijas mākslas vēsture 4., 5., un 3. sējumā* (2014, 2016, 2019), ir arī šī izdevuma sastādītājs un zinātniskais redaktors.

Dr. art. **Dace Lamberg**a ir Latvijas Nacionālā mākslas muzeja (LNMM) kuratore, organizējusi vairāk nekā 50 izstādes LNMM un ārzemēs (Armēnijā, Baltkrievijā, Beļģijā, Čehijā, Dānijā, Francijā, Islandē, Īrijā, Krievijā, Luksemburgā, Nīderlandē, Norvēģijā, Zviedrijā). Viņa ir projekta *Symbolisms Baltijas valstīs* (Parīze, Tallina, Viļņa, Rīga, 2018–2021) darba grupā. Dace Lamberg 1975. gadā beigusi Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures un teorijas nodaļu. 2007. gadā ieguvusi doktora grādu. Publicējusi vairāk nekā 300 rakstus par mākslu. Nozīmīgākās grāmatas: *Klasiskais modernisms: Latvijas glezniecība 20. gadsimta sākumā* (2004, 2016; izdota arī franču, igauņu un angļu valodā); *Jēkabs Kazaks* (2007); *Valdemārs Tone* (2010); *Latvijas māksla simbolisma laikmetā* (2019). Izdevumu *Fridrihs Mīlts* (sastādītāja), *Sigita Daugule* un *Eđgars Vērpe* līdzautore (visi 2017). Piedalījies vairāk nekā 30 konferencēs Latvijā un ārzemēs (Baltkrievijā, Čehijā, Igaunijā, Francijā, Lietuvā, Polijā, Vācijā, Zviedrijā).

Mg. art. **Vaiva Laukaitiene** absolvējusi Vītauta Dižā Universitātes Mākslas fakultāti, iegūstot maģistra grādu Lietuvas un Eiropas tēlotājā mākslā. Viņas pētnieciskās intereses jau studiju laikā bija saistītas ar Mikaloja Konstantīna Čurļoņa daiļradi. 1996. gadā Laukaitiene sāka strādāt M. K. Čurļoņa Nacionālajā mākslas muzejā Kauņā un kopš 2005. gada vada Mikaloja Konstantīna Čurļoņa nodaļu. Vairāk nekā divu dekāžu gaitā viņa ir neatlaidīgi popularizējusi Čurļoni – vienu no ievērojamākajiem lietuviešu māksliniekiem: kūrējusi un koordinējusi starptautiskas izstādes, sagatavojusi un koordinējusi zinātniskas konferences, kā arī īstenojusi dažādus citus projektus. Kopš 1996. gada piedalījies 33 kopizstāžu un 13 retrospektīvu izstāžu kūrēšanā un koordinēšanā Lietuvā, ASV un daudzās Eiropas valstīs.

Dr. iur. **Īvs Plasro** doktora grādu industriālā tīpašuma tiesībās ieguvis Parīzes Politikas zinātņu institūtā. Tiesību zinātnieks, advokāts (1965–1995). Kopš 1996. gada Francijas Minoritāšu tiesību aizstāvības grupas priekšsēdētājs. Plasro ir Baltijas pētniecības aizsācējs Francijā, Centrāleiropas un Austrumeiropas nāciju jautājumu eksperts. Darbojies kā konsultants integrācijas jautājumos Igaunija un Latvijā, bijis docētājs Kauņas un Viļņas universitātēs, Starptautiskajā aizsardzības koledžā Francijā. Plasro ir daudzu rakstu un grāmatu autors par minoritāšu jautājumiem, identitātes tēmām, kā arī par Centrāleiropas, Austrumeiropas un Baltijas valstīm.

Dr. hist. **Suzanna Puršjē-Plasro** ir neatkarīga pētniece, kas ieguvusi doktora grādu vēsturē Sorbonnas Universitātē par pētījumu *La contribution des arts visuels – et des artistes – à l'identité nationale. Le cas de la Lettonie 1905–1940. (Vizuālo mākslu ieguldījums nācijas identitātes tapšanā. Latvijas piemērs. 1905–1940, 2011)*. Nozīmīgākās publikācijas: *Les arts de la nation. Construction nationale et arts visuels en Lettonie 1905–1954 (Nācijas māksla. Valsts tapšana un vizuālās mākslas Latvijā. 1905–1954, 2013)*, *Arts and a Nation: The Role of Visual Arts and Artists in the Making of the Latvian Identity, 1905–1940 (Māksla un nācija. Tēlotājmākslas un mākslinieku loma latviešu identitātes veidošanā, 2015)*. Kopā ar līdzautoriem tapušas vairākas publikācijas par Baltijas valstīm: *Capitales baltes (Baltijas valstu galvaspilsētas, 1999)*; *Carnets baltes 1980–1999 (Piezīmes par Baltijas valstīm no 1980. līdz 1999. gadam, 1999)*; *Les Litvaks, héritage universel d'un monde juif disparu (Litvaki. Zudušās ebreju pasaules universālais mantojums, 2008)*.

Puršjē-Plasro ir piedalījies vairākās konferencēs, publicējusi rakstus par Latvijas vēsturi un mākslas vēsturi.

Mg. art. **Daniels Prics** ir Nacionālā muzeja (Stokholma) 18. gs. glezniecības, zīmējumu un grafikas kolekcijas glabātājs. Viņa pārziņā ir arī muzeja plašā ilustrāciju kolekcija, bet pētniecība un publikācijas pārsvarā saistītas ar divām tēmām. Viena no tām ir 17. un 18. gs. itāļu un franču glezniecības un zīmējuma nozīme 18. gs. beigu Zviedrijas mākslinieku un mākslas pazinēju aprindās. Otra tēma – 19.–20. gs. mijas zviedru māksla, īpaši ilustrācija. Prics iepriekš bijis kurators Prinča Eižena muzejā *Waldemarsudde* Stokholmā. Viņš ir sarīkojis vairākas izstādes, piemēram, *Symbolisms un dekadence* muzejā *Waldemarsudde* 2015. gadā. Tajā tika eksponēti arī latviešu mākslinieku, piemēram, Jaņa Rozentāla darbi, kas deponēti no Latvijas Nacionālā mākslas muzeja. Līdzkurators izstādei *Arkādija – zaudētā paradīze* Nacionālajā muzejā Stokholmā (2020).

Dr. h. c. art. **Edvarda Šmite** vairāk nekā četrdesmit gadus (1972–2015) strādājusi Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā, iegūstot lielu pieredzi ekskursiju vadīšanā, lekciju lasīšanā, izstāžu organizēšanā un zinātniskajā pētniecībā. Kopš 2016. gada lasa lekcijas, vada ekskursijas un turpina pētniecības darbu kā pašnodarbināta persona.

Pētījumu tēmas galvenokārt saistītas ar Latvijas profesionālās mākslas senāko posmu – no 1790. līdz 1915. gadam. Nozīmīgākās publikācijas: raksts *Latvijas māksla 19. gs. – 20. gs. sākumā (Muzeja raksti 3. Latvijas mākslas vēstures epizodes. 18. gs. beigās – 20. gs. sākums, 2011)*; *Seni notikumi. Jaunas liecības* (nodaļa par Jūlija Federa dzīvi izdevumā *Jūlijs Feders, 2013*); raksts par Jūlija Dēringa darbību portreta žanrā grāmatā – izstādes katalogā *Portrets Latvijā. 19. gadsimts* (2014); monogrāfija *Kārlis Hūns* (2016); raksts par Grošku-Kleinu dzimtu vēsturi un albuma vēsturi krājumā *Kurzemes albums* (2016); monogrāfija *Johans Heinrihs Baumanis* (kopā ar Paulu Daiju, 2017); raksts *Karla Gotbarāda Grasa pašportrets* Latvijas Nacionālās bibliotēkas Zinātnisko rakstu 5. (XXV) sējumā *Dzejnieks un mākslinieks Karls Gotbarāds Grass (1767–1814)* (2020).

ABOUT THE AUTHORS

Dr. **Kristiāna Ābele** is a senior researcher at the Institute of Art History of the Art Academy of Latvia and lecturer at the Department of Art History at the same institution, corresponding member of the Latvian Academy of Sciences. Results of her research about Baltic art of the second half of the 19th century and early 20th century are published in monographs about artists Pēteris Krastiņš (2006) and Johann Walter (Walter-Kurau) (2009, 2014), parts about the art life of 1840–1915 in the volumes 3 and 4 of *Art History of Latvia* (2014, 2019), as well as in articles, conference papers, public lectures and exhibition projects. She has edited collections of articles *Latvijas māksla tuvplānos* (Latvian Art in Close-Ups, 2003) and *Personība mākslas procesos* (Personality in the Processes of Art, 2012) as well as the special issue *Representing Art History in the Baltic Countries: Experiences and Prospects* of the journal *Kunšteadauslikke Uurimusi* (2018, vol. 27, no. 1–3). Editorial team member of the multi-volume publication *Art History of Latvia* (supervised by Eduards Kļaviņš, since 2013) and collaborator of the journal *Mākslas Vēsture un Teorija* (since 2003; editor-in-chief Elita Grosmane), currently working on a monograph about painter Voldemārs Zeltiņš.

Dr. **Algė Andriulytė** is a senior researcher at the Institute of Art Research of Vilnius Academy of Arts, Lithuania, Deputy Director for Research and Publishing in Lithuanian National Museum of Arts, former chairperson of Lithuanian Society of Art Historians. She studied history of art at Vilnius Academy of Arts (MA, 1997; PhD, 2006). Her research focuses on art and visual culture in Lithuania in the late 1800s and early 1900s, modernization processes and research of Vilnius culture. In 2008–2018 she coordinated the publishing of the peer-reviewed periodical *Acta Academiae Artium Vilnensis*, from 2017 member of its editorial board.

Dr. **Aija Brasliņa** is head of Collections and Research Department (18th century to the first half of the 20th century) at the Latvian National Museum of Art in Riga (since 2002). She was also a lecturer at the Department of Art History of the Art Academy of Latvia (1997–2007), where she taught a course on 19th and 20th century Latvian art. She has curated permanent displays at the Latvian National Museum of Art (2005 and 2016), as well as exhibitions on the art at the turn of the 20th century: “Johans Valters /Johann Walter. 1869–1932” (together with Kristiāna Ābele, 2009–2010) and “Janis Rozentāls (1866–1916): Art and Technique” (2016). Most recently, she has co-edited, with Laima Slava, the latest monograph on Janis Rozentāls (2017) and Niklāvs Strunke (2021). Her research and publications have focused on art and artistic life in Latvia (1850–1940), specialising in international connections of local modernists.

Dr. **Ginta Gerharde-Upeniece** is head of the Latvian Visual Arts Department at the Latvian National Museum of Art. ICOM LATVIA ex-president. Member of the Council of the State Culture Capital Foundation (2020), curator of exhibitions, lecturer at the Art Academy of Latvia. Regular participation in international conferences. Major publications/books: *The Art and Latvian State. 1918–1940* (Rīga: Neputns, 2016); *50 Masterpieces of Latvian Painting* (Rīga: Jumava, 2013); *Olģerds Grosvalds (1884–1962). The Role of Diplomacy in the Representation of Latvian Art on an International Scale. The 1950s. Proceedings of the Latvian Academy of Sciences* (Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013). Major projects: Mark Rothko's exhibition (Latvian National Museum of Art/Washington National Gallery, 2003); projects in cooperation with museums in France – Bordeaux, Strasbourg: festivals “Surprising Latvia” (2005) and “French Spring” (2007); exhibition “1914” within the programme “Riga Culture Capital of Europe 2014”; exhibition “Facial Expressions. Portrait in Latvia. 20th Century” (2018); “Wild Souls. Symbolism in the Baltic States”, Paris: Musée d’Orsay (2018), Riga: LNMA (2020).

Dr. **Silvija Grosa** is professor at the Department of Art History of the Art Academy of Latvia, Head of the Art History and Theory Department of the same institution. Her main research and teaching interests include earliest periods of Western art and Art Nouveau architecture and decorative arts in Latvia. She has authored about 50 publications. Major books: *Dekors Rīgas jūgendstila perioda arhitektūrā* (Décor in the Architecture of Riga of the Art Nouveau Period, 2019), part about industrial design of 1840–1890 in volume 3 of *Art History of Latvia* (2019), *Freemasonry. Signs and the Architecture of Riga* (2016), parts about the architecture, applied arts and design of 1890–1915 in volume 4 of *Art History of Latvia* (2014). She has edited collections of articles: *Latvijas māksla starptautisko sakaru kontekstā* (Art of Latvia in the Context of International Relationships, 2000), *Art Nouveau: Time and Space* (1999). She has participated in organizing international conferences: *Representing Art History in the Baltic Countries Experiences and Prospects* (2016), *Art Nouveau : Time and Space : the Baltic Sea Countries at the Turn of the 20th Century* (1996). In collaboration with Latvian National Museum of Art participated in exhibition projects *Forest of Sculptures*, a permanent display of Antique and Renaissance plaster casts (2020); *Art Nouveau. Its Beginnings, Influences and Original Nature* (2018).

Dr. habil. art, professor emeritus **Eduards Kļaviņš** is director of the Institute of Art History of the Art Academy of Latvia, senior researcher. Recent teaching courses and research work are focused on subjects of Latvian art of the 19th and 20th centuries, Western art of the 20th century, art history and the theory of art history. About 90 publications on the aforementioned subjects, among them the most extended and substantial: the book on Latvian portrait painting (*Latviešu portreta glezniecība. 1850 – 1916*. Rīga: Zinātne, 1996) and the monograph on the founder of Latvian Modernism Jāzeps Grosvalds (*Dž. Jāzepa Grosvalda dzīve un māksla*. Rīga: Neputns, 2006), chapters in volumes 3, 4 and 5 of *Art History of Latvia* (2014, 2016, 2019); editor of this multi-volume publication.

Dr. **Dace Lamberg**a is curator at the Latvian National Museum of Art, responsible for the preparation of exhibitions. She has curated more than 50 exhibitions in LNMA and abroad (Armenia, Belgium, Belarus, Czech Republic, Denmark, France, Iceland, Ireland, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Russia, and Sweden). She is in the team of curators of the exhibition "Wild Souls. Symbolism in the Art of the Baltic States" (Paris, Tallinn, Vilnius, Riga). She has graduated from the Art Academy of Latvia in 1975 where she also earned her doctoral degree in 2007. She has published more than 300 articles on art and the books: *Latvian Art in the Age of Symbolism* (2019), *Friðriks Múls*, *Sigita Daugule*, *Edgars Vērpe* (all 2017), *Valdemārs Tone* (2010), *Jēkabs Kazaks* (2007), *Classical Modernism: Early 20th Century Latvian Painting* (2004, 2016 in Latvian, French, Estonian, English). She has participated in more than 30 conferences in Latvia and abroad (Belarus, Czech Republic, Estonia, France, Germany, Lithuania, Poland, and Sweden). She is decorated with the Ordre des Arts et des Lettres (France, 2018) and the Order of Three Stars (Latvia, 2011).

MA **Vaiva Laukaitienė** graduated from the Faculty of Arts of Vytautas Magnus University and received a master's degree in Lithuanian and European fine arts. Her field of research already during her studies was the oeuvre of Mikalojus Konstantinas Čiurlionis. She started working at the M. K. Čiurlionis National Museum of Art in 1996, and since 2005 headed the M. K. Čiurlionis Department. For more than two decades, she has been consistently contributing to the popularization of Čiurlionis's works. Her work includes preparation, curation, coordination of international exhibitions, preparation and coordination of scientific conferences, project activities. Since 1996 she has contributed to the curation and coordination of 33 joint and 13 retrospective exhibitions held in Lithuania, the USA and many European countries.

Dr. jur. **Yves Plasseraud** has graduated from the Institut d'Etudes Politiques de Paris. He is doctor in industrial property law, attorney at law (1965–1995), from 1996 Chairman of the *Groupement pour les droits des Minorités*, expert in the issue of nationalities in Central and Eastern Europe, international legal consultant. Former lecturer of the Universities in France, Spain, Lithuania etc. and at Collège International de Défense (École militaire) in Paris, France. Author of numerous articles and books on minorities issues, the questions of identity, as well as on Central-Eastern Europe and the Baltic States. Former consultant on integration in Estonia and Latvia.

Dr. **Suzanne Pourchier-Plasseraud** is an independent researcher who received PhD in History from the University of Paris 1 La Sorbonne (2011) for the study *La contribution des arts visuels - et des artistes - à l'identité nationale. Le cas de la Lettonie 1905–1940*. Major books/ publications: *Les arts de la nation. Construction nationale et arts visuels en Lettonie 1905–1954* (2012); *Arts and a Nation: The Role of Visual Arts and Artists in the Making of the Latvian Identity, 1905–1940* (2015), with other contributors: *Capitales baltes* (1999); *Carnets baltes 1980–1999* (1999); *Les Litvaks, héritage universel d'un monde juif disparu* (2008). Pourchier-Plasseraud has participated in conferences and has authored articles about Latvian history and Latvian art.

MA **Daniel Prytz** is currently curator of 18th century Painting, Drawings and Prints Collection at the Nationalmuseum, Stockholm. He is also responsible for the Nationalmuseum's extensive collection of illustration art. His research and publications primarily concern two fields. One is the importance of Italian and French 17th and 18th century painting and drawing for Swedish late 18th century artists and connoisseurs. The other is fin-de-siècle and early 20th century Swedish art, especially illustration. Prytz was formerly curator at Prins Eugens Waldemarsudde, Stockholm. He has curated several exhibitions, for example "Symbolism and Decadence" at Waldemarsudde in 2015, which included works of Latvian artists, such as Janis Rozentāls, on loan from the Latvian National Museum of Art. Prytz is co-curator of the exhibition "Arcadia – A Paradise Lost" at the Nationalmuseum, Stockholm, which run from 17 September 2020 to 17 January 2021.

Dr. h. c. **Edvarda Šmite** has worked at the Latvian National Museum of Art for more than forty years (1972–2015), becoming an experienced excursion guide, lecturer, exhibition curator and researcher. Since 2016, she continues as a self-employed lecturer, guide and researcher. Research interests are focused on the oldest period of Latvian professional art from 1790 to 1915. Selected publications: studies of Latvian art in the late 19th and early 20th century in the publication *Muzeja raksti-5* issued by the Latvian National Museum of Art in 2011. Other significant publications: article "Events Long Ago. New Evidence" (chapter on Jūlijs Feders's life in the book *Jūlijs Feders*, Rīga: Neputns, 2013); article about Julius Döring's contribution to the genre of portrait in the book-catalogue *Portrets Latvijā. 19. gadsimts* (Rīga: Neputns, 2014); book *Kārlis Hūns* (Rīga: Neputns, 2016); article about the Groschke-Klein family and the album's history in the collection *Kurzemes albums* (Rīga: Neputns, 2016); book *Johans Heinrihs Baumanis* (Rīga: Neputns, 2017); article "Karla Gotharda Grasa pašportrets" in the collected articles *LNB Zinātniskie raksti. 5 (XXV) Dzejnieks un mākslinieks Karls Gotthards Grass (1767–1814)* (Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2020). Several publications about C. G. Grass have been authored in previous years too.

9 789934 538384